

Wyrok z dnia 8 października 1999 r.

II UKN 132/99

Potrącenie zaległych składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą z przyznanego świadczenia emerytalnego lub rentowego było możliwe tylko w razie ustalenia prawa do tych świadczeń, co następowało bez uwzględnienia okresów, za które nie zostały opłacone składki przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą.

Przewodniczący: SSN Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 8 października 1999 r. sprawy z wniosku Katarzyny K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w O.W. o rentę rodzinną, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 grudnia 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 10 grudnia 1998 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy w Kaliszu z dnia 29 czerwca 1998 r. [...], zmieniający odmowną decyzję organu rentowego z dnia 29 czerwca 1998 r. i przyznający wnioskodawczyni Katarzynie K. na rzecz jej syna Konrada prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu dziecka Arturze P., w ten sposób, że oddalił odwołanie. W sprawie tej ustalono, że ojciec dziecka miał w chwili śmierci ukończone 28 lat życia. Sąd pierwszej instancji przyjął, że na wymagany do przyznania prawa do renty rodzinnej staż ubezpieczenia w wymiarze 4 lat - zmarły legitymował się okresem wynoszącym 2 lata 5 miesięcy i 10 dni, jednakże przyznał na rzecz jego małoletniego syna prawo do renty rodzinnej, uzasadniając to regulacją zawartą w art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jedno-

lity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), która zezwalała na potrącanie z przyznanego świadczenia rentowego zaległych składek na ubezpieczenie z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Zmieniając zaskarżony wyrok Sąd drugiej instancji uznał, że regulacje prawne zawarte w art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z 18 grudnia 1976 r. należy odczytywać łącznie z normą art. 15 tej ustawy. W konsekwencji przepisy te miały zastosowanie tylko w razie nabycia prawa do renty rodzinnej po ubezpieczonym na podstawie stażu ubezpieczeniowego, do którego nie uwzględnia się okresów ubezpieczenia, za które podlegająca ubezpieczeniu społecznemu osoba prowadząca działalność gospodarczą nie opłaciła składek.

W kasacji wnioskodawczyni od tego wyroku podniosła zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 15 i 16 ustawy z 18 grudnia 1976 r. Zdaniem skarżącej składki na ubezpieczenie społeczne, z jakimi zalegał ojciec dziecka, organ rentowy powinien potrącać z przyznanej po zmarłym renty rodzinnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 393¹¹ KPC Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji, które wytyczają wskazane podstawy kasacji oraz ich uzasadnienie. Ograniczenie podstaw kasacji wyłącznie do zarzutu naruszenia prawa materialnego powoduje, że dla Sądu Najwyższego miarodajne były ustalenia faktyczne, jakie przyjął Sąd drugiej instancji przy wydawaniu zaskarżonego wyroku. Z ustaleń tych wynikało, że ubezpieczony ojciec dziecka Artur P. w okresie poprzedzającym jego zgon nie opłacał w ogóle składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. W takich okolicznościach sprawy Sąd drugiej instancji prawidłowo wywiódł, że okres podlegania temu rodzajowi ubezpieczenia nie może być uwzględniony przy ustalaniu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Z treści art. 15 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1976 r. wynikało, że ilekroć przepisy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, o ubezpieczeniu rodzinnym oraz o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin uzależniają prawo do świadczeń lub ich wysokość od posiadania ustalonego okresu zatrudnienia – przy ustalaniu świadczeń dla osób ubezpieczonych przez taki okres rozumie się okres ubezpieczenia i okresy zaliczalne do okresu ubezpieczenia. Jednakże zgodnie z ust. 2 omawianego przepisu - za okresy ubezpieczenia uważa się jedynie miesiące kalendarzowe, za które ubezpieczony opłacił składki na ubez-

pieczenie lub w których nastąpiło zwolnienie z opłacania składek. Okresami zwolnienia z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne są okresy pobierania zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego albo odbywania czynnej służby wojskowej, służby zastępczej lub zasadniczej służby w obronie cywilnej. Skoro według miarodajnych ustaleń faktycznych Artur P. nie opłacił składek na ubezpieczenie społeczne za cały okres prowadzonej działalności gospodarczej i nie zachodziły sytuacje zwalniające go z obowiązku opłacania tych składek, to okres prowadzonej działalności gospodarczej nie mógł być uwzględniony jako okres ubezpieczenia przy ustalaniu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Okres nieopłacania składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą nie był zatem składkowym okresem ubezpieczenia w ujęciu art. 15 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. w związku z art. 2 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa rewaloryzacyjna). Tak charakter prawny spornego okresu ocenił również Sąd pierwszej instancji, który przy ustalaniu prawa do renty rodzinnej po zmarłym Arturze P. nie uwzględnił żadnego okresu prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, za które nie były opłacone należne składki na ubezpieczenie społeczne. Takie stanowisko prowadziło do przyjęcia, że Artur P. nie posiadał ustawowo wymaganego 4 letniego stażu ubezpieczeniowego koniecznego do przyznania po nim prawa do renty rodzinnej, skoro udowodniono jedynie 2 lata 5 miesięcy i 10 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W związku z tak ustalonym wymiarem stażu ubezpieczeniowego syn Artura P. nie był uprawniony do nabycia prawa do renty rodzinnej, z której następnie mogłyby być potrącane nieuiszczone przez jego ojca zaległe składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą, ponieważ jego ojciec miał okres ubezpieczenia krótszy niż wymagany do uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego (art. 37 ustawy o z.e.p. w związku z art. 2 ust. 2 pkt 13 ustawy rewaloryzacyjnej i art. 15 ustawy z 18 grudnia 1976 r.). Powyższe rozważania prowadziły do zaaprobowania stanowiska wyrażonego przez Sąd drugiej instancji, że potrącenie zaległych składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą z przyznanego świadczenia emerytalnego lub rentowego było możliwe tylko w razie uprzedniego ustalenia prawa do tych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, co następowało bez uwzględnienia okresów ubezpieczenia, za które nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne. W aktualnym stanie

prawnym takie stanowisko znalazło wyraźne potwierdzenie w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162.poz. 1118 ze zm.), która uchyliła moc obowiązującą przepisów art. 15 ust. 2 i 3 i art. 16 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. Ponadto potwierdzono to w art. 5 ust. 4 i 5, który wyraźnie stanowi, że przy ustaleniu prawa do emerytury lub renty dla płatników składek, zobowiązanych do opłacania składek na własne ubezpieczenia emerytalne i rentowe, nie uwzględnia się okresu, za który nie zostały opłacone składki, mimo podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu w tym okresie.

Mając powyższe na uwadze kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

=====